

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Students' Participation Management Approach of Suan Sunandha Rajabhat University

พัชริดา สุพร¹ และ วัลลภ ปิรียาวรรณะ²

Pacharida Suporn and Wanlop Piriawattana

Received: January 18, 2023 Revised: February 17, 2023 Accepted: April 23, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผู้เขียนนำเสนอประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นหลักในการศึกษาในครั้งนี้คือ รูปแบบการเข้าร่วมทางการเมือง ซึ่งมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ คือ มีกฎหมายรองรับให้กระทำได้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ คือ กิจกรรมที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ การมีส่วนร่วมนั้น ต้องเป็นไปตามขั้นตอนและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษามีแนวทางที่สำคัญประกอบด้วย การรับรู้ (Perception) การมีทัศนคติ (Attitude) การเป็นตัวแทน (Representation) มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) ฉันทามติ (Consensus) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) การประเมินผล (Appraisal) ความโปร่งใส (Transparency) ความเป็นอิสระ (Independence) ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) เครือข่าย (Network) ทั้งนี้ในการเข้ามามีส่วน

¹รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master of Political Science Program (Politics and Government) College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. Corresponding Author E-mail. s60463825028@ssru.ac.th

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. E-mail. wallop.pi@ssru.ac.th

ร่วมกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษา นั้น ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ไม่ใช้ความรุนแรง และอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดไว้

คำสำคัญ (Keywords): รูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง, ขั้นตอนและเงื่อนไขการมีส่วนร่วมทางการเมือง, แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

Abstract

A study of the Students' Participation Management Approach of Suan Sunandha Rajabhat University. The researchers present three key issues in this study. First, political participation model. There are two important forms of participation: formal political participation that is a law to support it, and the informal political participation that is activities without law. Participation is subjected to the procedures and conditions of political participation, namely: participation in problem solving, planning activity, investment and operations, and participation in the monitoring and evaluation of work. There are important guidelines for managing student participation, namely; perception, attitude, representation, confidence and trust, information sharing, consensus, interaction, purpose, appraisal, transparency, independence, onward-doing, and networking. In order to participate in political activities, students must meet with non-violent conditions and within the scope of the law.

Keywords: Political participation models, political participation procedures and conditions, students' participation management guidelines

บทนำ (Introduction)

การเมืองเป็นเรื่องของทุกคนซึ่งเป็นคำกล่าวที่ไม่เกินจริงอย่างแน่นอนเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ทางการเมืองของไทยในปัจจุบัน และผลจากการเมืองนี้เองที่ทำให้ชีวิตของมนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมา เช่น การประท้วงเมื่อไม่พอใจกับการบริหาร

บ้านเมืองของรัฐบาลการต่อต้าน และเรียกร้อง เมื่อมีนโยบายใดนโยบายหนึ่งมีผลกระทบทางลบกับประชาชน รวมถึงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ประชาชนได้แสดงพฤติกรรมออกที่ชัดเจนที่สุด และถูกต้องตามกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังนั้น วิถีชีวิตของมนุษย์ย่อมหนีไม่พ้นจากการเมือง เพราะการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ไปแล้ว (ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553) ด้านการเลือกตั้ง เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แต่รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติแบบต่าง ๆ เช่น การเสียภาษีการเคารพกฎหมายและการสนับสนุนประเทศให้ทำสงคราม แม้ตนเองจะไม่เห็นด้วยจึงกล่าวได้ว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกของประชาชนถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าวคือ บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นจะกระทำโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงของตนจะมีผลสำคัญในทางการเมืองการลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงอาจไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองและรูปแบบอื่นได้ และในทางกลับกัน ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ อาจไม่ไปลงคะแนนเสียงก็ได้ อย่างไรก็ตามการลงคะแนนเสียงมีความสำคัญ มากในแง่ที่สามารถกำหนดความเป็นไปของรัฐบาล หรือการปกครองได้ทันทีทันใด (มนตรี จุริโธไท, 2554)

สำหรับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นประเด็นสำคัญคือ การเลือกตั้งซึ่งเป็นการเชิญชวนเพื่อนไปเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การติดตาม (Follow) นักการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ การส่งต่อโพสต์วิดีโอข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งโพสต์ภาพข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็น คือ การส่งต่อ (Share) ความคิดเห็นของผู้อื่นที่ตั้งกระทู้ ไว้แล้วเกี่ยวกับข่าวสาร ด้านการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การโพสต์วิดีโอแสดงความคิดเห็นที่มีต่อข่าวสารด้านการเมือง การแสดงความคิดเห็น (Comment) กับนโยบายของรัฐบาล การส่งต่อรูปภาพเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล การโพสต์รูปภาพพร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ ด้านการชุมนุม คือ การแจ้งสถานที่ (Check in) เมื่อไปถึงที่นัดรวมตัวกับกลุ่มของนิสิตเพื่อคัดค้านภาครัฐผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การโพสต์วิดีโอการรวมตัวชุมนุม การโพสต์ภาพการรวมตัวชุมนุมคัดค้านรัฐบาล การรวมกลุ่มของนิสิตที่มีความเห็นทางการเมืองตรงกันการติดต่อโทร (Call) นัดกันเพื่อคัดค้านรัฐบาล ด้านการร้องเรียน คือ การร้องเรียนรัฐบาลด้วยการส่งต่อ (Share) ข้อความ การร้องเรียน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การโพสต์

วิถีการคัดค้านรัฐบาลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการโพสต์ภาพการคัดค้านรัฐบาล การโพสต์ภาพประเด็นร้องเรียนการทุจริตทางการเมือง การส่งต่อประเด็นการร้องเรียนรัฐบาลผ่านสื่อสังคมออนไลน์

สำหรับบทความวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนมีความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ซึ่งจากบริบทที่กล่าวข้างต้นนั้น นักศึกษาเป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ของกิจกรรมทางการเมือง ที่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น บทความฉบับนี้จึงได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับนักศึกษาอย่างเหมาะสม โดยประเด็นสำคัญประกอบด้วย 1) รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ขั้นตอนและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3) แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ซึ่งในแต่ละประเด็นนำเสนอได้ดังนี้

รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

เนื่องจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ของกิจกรรมทางการเมืองหลายอย่างรวมกันอยู่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ต่างก็มุ่งที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลทั้งสิ้น รูปแบบต่าง ๆ ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละสังคมอาจเน้นหรือให้ความสำคัญแตกต่างกันไปบางสังคมอาจให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับชาติ แต่บางสังคมอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปของการเดินขบวนประท้วงรัฐบาลก็ได้ นอกจากนี้ในการที่บุคคลแต่ละคนจะยึดเอาการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบใด ๆ เป็นแนวทาง ย่อมที่จะต้องมีการกระบวนกรที่แตกต่างกันไปด้วย พวกที่เข้าไปช่วยหาเสียงให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้งอาจดำเนินการได้โดยเข้าเป็นสมาชิกพรรคนั้น ๆ ปฏิบัติการไปตามแนวทางหรือแนวนโยบายที่พรรควางไว้ให้ ส่วนพวกที่ติดต่อโดยตรงกับผู้แทนราษฎรเพื่อหวังที่จะให้ผู้แทนช่วยเหลือการใด ๆ ก็ย่อมที่จะใช้กระบวนกรที่ต่างกันไป ดังนั้น สิทธิพันธ์ พุทธหิน (2561) จึงกล่าวถึงรูปแบบต่าง ๆ ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกิจกรรมของบุคคลแต่ละคนในการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปมีอำนาจในการปกครอง สิทธิในการเลือกตั้งจึงอาจนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการควบคุมรัฐบาล แต่การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งจะแตกต่างกันไป จากกิจกรรมการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ที่สังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้ เช่น 4 ปีต่อครั้ง จึงทำให้ความรู้สึกสร้างสรรค์ของคนมีน้อยมาก

2. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมในลักษณะเดียวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่เป็นรูปของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียง กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ประชาชนอาจใช้เพื่อเพิ่มอิทธิพลที่เขาพึงมีต่อผลของการเลือกตั้งนอกเหนือไปจากเสียง 1 เสียงที่เขาได้จากสิทธิในการเลือกตั้งแล้ว กิจกรรมรณรงค์หาเสียงนี้นับเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างยากเมื่อเปรียบเทียบกับ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3. กิจกรรมของชุมชนเป็นกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรที่ราษฎรร่วมกันดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมและการเมือง ในกรณีนี้ราษฎรจะร่วมมือกันเพื่อใช้อิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐบาล กิจกรรมในรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอนและมีอิทธิพลมาก

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ เป็นรูปแบบสุดท้ายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และจะเกี่ยวเนื่องกับราษฎรรายบุคคลไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเพื่อให้แก้ไขปัญหาใด ๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลน้อยมาก

Huntington and Nelson (1982) ได้จำแนกรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ก็ได้เพิ่มเติมในบางรูปแบบเพื่อให้สมบูรณ์และครอบคลุมเนื้อหามากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. กิจกรรมการเลือกตั้ง หมายถึง รวมถึงกิจกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งด้วย

2. การลอบบี้ (Lobby) หมายถึง การเข้าหาเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง เพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3. กิจกรรมองค์กร หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใด ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่าง หรืออาจเป็นผลประโยชน์สูงสุดของส่วนรวมก็ได้

4. การติดต่อ หมายถึง การเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเป็นการส่วนตัว โดยปกติจะมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัวหรือครอบครัว

5. การใช้กำลังรุนแรง หมายถึง กิจกรรมที่พยายามจะสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลโดยการทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมนี้อาจดำเนินไปโดยมี

จุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง เช่น กิจกรรมรัฐประหาร การลอบสังหารผู้นำทางการเมือง หรืออาจจะมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง เช่น การทำปฏิวัติก็ได้ เป็นต้น

สำหรับรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการคือมีลักษณะที่กฎหมายรองรับให้กระทำได้หรือต้องกระทำได้แก่การเลือกตั้งการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการจะมีลักษณะที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมและมีกฎหมายกำหนดข้อห้ามไว้อย่างชัดเจนไม่มีกฎหมายรองรับว่าให้กระทำได้ ได้แก่ การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วงการก่อความไม่สงบทางการเมือง การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นการชุมนุมและการร้องเรียน

ขั้นตอนและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีขั้นตอนสำคัญที่ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ (โกวิทย์ พวงงาม, 2545)

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหา และเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาลงมือย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้น

ได้รับผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างใด การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป
จึงอาจจะประสบความสำเร็จยากลำบาก

การแบ่งกระบวนการการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ (Szentendre อ้างถึงใน
สถาบันพระปกเกล้า, 2545)

1. การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ซึ่งประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่
ตอนล่าง ควรมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้ง 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนประชาชนในพื้นที่
ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่างต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจน
กำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของ
ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งประชาชนในพื้นที่จะเป็นผู้ที่รู้ปัญหาของพื้นที่ดีที่สุด
2. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการกำหนด
นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจน
กำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้
3. ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม ใน
การสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน
ประสานงานและเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
4. ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชน
มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจาก
การพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ
5. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า
การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด เป็นขั้นที่ชุมชนลุ่มน้ำร่วมกัน
ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ซึ่ง
จะทำให้กำหนดทิศทาง ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้อย่างถูกต้องเพื่อกำหนดพัฒนาให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนให้มากที่สุด

สามารถสรุปได้ว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง วิเคราะห์สภาพปัญหาร่วมกัน หาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน แก้ไขปัญหาตามโครงการที่กำหนดไว้และติดตามประเมินผลงานที่เกิดขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งขั้นตอนในการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีเงื่อนไขหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นไปด้วยความสมัครใจหรือถูกบังคับหรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น เงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วม ของประชาชนจึงมีอยู่หลายประการ ซึ่ง Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอว่า บริบทหรือเงื่อนไขแวดล้อมของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาจากความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยี ทรัพยากรที่ต้องการลักษณะประโยชน์ที่จะได้รับ ความเชื่อมโยงของโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ การเข้าถึงการบริหารจัดการโครงการ และการครอบคลุมเนื้อหาการบริหารงานโครงการ

2. สภาพแวดล้อมของงานหรือกิจกรรมตามโครงการในปัจจุบันต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และด้านประวัติศาสตร์

สรุปได้ว่าขั้นตอนและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษานั้น ก่อนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนักศึกษาต้องเข้าใจและร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาทางการเมืองในพื้นที่ที่นักศึกษาอาศัยอยู่ก่อน เพื่อให้เข้าใจปัญหาที่แท้จริง และร่วมกันวางแผนดำเนินกิจกรรมเพื่อร่วมกับพื้นที่ซึ่งเป็นขั้นตอนในการร่วมกันวางแผน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานร่วมกันลงมือทำงาน เพื่อแก้ปัญหาการเมืองในพื้นที่ และประเด็นสุดท้าย คือ ร่วมกันติดตามประเมินผลว่า งานที่ดำเนินงานไปตามกิจกรรมที่ร่วมกันวางแผนไว้นั้นได้รับการมีส่วนร่วมกับชุมชนและเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหาการเมืองในพื้นที่หรือไม่ เนื่องจากในการดำเนินงานนั้นย่อมกระทบกับการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก หากนักศึกษากระทำโดยลำพังไม่สามารถทำได้อย่างแน่นอน ทั้งในกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นนั้นต้องมุ่งพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนให้มากที่สุด

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

จากการศึกษารูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองขั้นตอนและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้เขียนนำมาวิเคราะห์แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษา เพื่อวางแผนการจัดการศึกษาให้เกิดความเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่ายดังนี้ (ณัชจิรา นาคศิริ, 2557)

1. การรับรู้ (Perception) กระบวนการเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของนักศึกษา คือ ต้องสร้างสำนึกให้มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐ” ที่ตนเท่านั้น มีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นสาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกระทำหรือตรวจสอบ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้ เช่นนี้ ก็จะต้องเผชิญกับสถานะที่อาจเกิดข้อขัดแย้งกับประชาชนกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมได้ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิและหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วม นั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่น ต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอกันตามหลักการเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องยอมรับการ “รวมขอม” และ “ประสานประโยชน์” มิฉะนั้นความแตกต่างในผลประโยชน์และจุดยืน จะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

2. ทัศนคติ (Attitude) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (เทอดศักดิ์ ยอแสงรัตน์ และวราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร, 2560) กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องส่งเสริม เพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วม จะต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อประชาชนและต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงาน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงใจต่อกัน ในขณะเดียวกันภาคประชาชน นักศึกษาเองก็ควรมีหน้าที่ที่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและนักศึกษาด้วยกัน และจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุ

เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและต่อกันแล้ว ความร่วมมือ “ประชารัฐ” ก็จะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

3. การเป็นตัวแทน (Representation) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้น ต้องมีการสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่ายเพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กรการตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มที่เป็นตัวแทนจะต้องมีความน่าเชื่อถือจากกลุ่มทั้งหลายหรือผู้มีส่วนได้เสีย และมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องตระหนักถึง คือ สมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน (นักวิชาการ ศรีจันทร์โท และคณะ, 2562)

4. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้นต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างความเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือไว้วางใจอาจทำได้คือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน รวมทั้งต้องมีการติดต่อระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้าง และดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นและความไว้วางใจการร่วมมือซึ่งกันและกัน

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นต้องสร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกอย่างหลากหลายกลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหามีหลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมา คือ ทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้

รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย บางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้น ประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

6. ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหายากๆ ยากซับซ้อนร่วมกัน หาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือการที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ต้องสามารถที่จะปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธีเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

7. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นองค์กรการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในองค์กร คือ จะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วก็เป็นกลไก ที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้

8. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมาย ในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็น เอกภาพในการดำเนินกิจกรรม และความเข้มแข็งขององค์กร

9. การประเมินผล (Appraisal) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดองค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใส และจัดทัศนคติส่วนตัวออกได้มากที่สุด ถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมือได้อย่างได้ผลและเกิดประโยชน์ ในทำนองเดียวกันการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรได้เช่นเดียวกัน ซึ่งผลของกระบวนการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

10. ความโปร่งใส (Transparency) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นต้องปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรการมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ สำหรับการตัดสินใจของรัฐบาล และหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผนโครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

11. ความเป็นอิสระ (Independence) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตยโดยการให้เกียรติยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งหลักการและเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่ง คือ ความเป็นอิสระ หรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม การบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคาม การระดม และการว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

12. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นองค์กรการมีส่วนร่วม ต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ความคิดใหม่ที่ทำนายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้ และการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้ง

มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องโดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม รวมทั้งจะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่า การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

13. เครือข่าย (Network) การมีส่วนร่วมของนักศึกษานั้นต้องส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่าย คือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการ แผนงานที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำกิจกรรมร่วมมือกันหลายองค์กร ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือจะต้องเกิดขึ้นจากวิธีคิดของสมาชิก ผู้บริหารและบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้น จำเป็นต้องให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน (ปรีวัตร สิงห์แก้ว, 2562)

สำหรับแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษาสรุปได้ว่า แนวทางในการจัดการนั้นมีแนวทางที่สำคัญประกอบด้วย การรับรู้ (Perception) ซึ่งเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา การมีทัศนคติ (Attitude) ซึ่งเป็นทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้อง การเป็นตัวแทน (Representation) ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างชัดเจนมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) ต้องสร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารให้เกิดการรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องฉันทามติ (Consensus) เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) เพื่อเป็นข้อมูลให้นักศึกษาที่เข้าร่วมว่าจะตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่ การประเมินผล (Appraisal) เพื่อประเมินความสำเร็จในกิจกรรมการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส (Transparency) ก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของกิจกรรมต่าง ๆ ความเป็นอิสระ (Independence) โดยการให้เกียรติยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) ต้องเปิด

โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เครือข่าย (Network) เพื่ออาศัยความร่วมมือในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น

บทสรุป (Conclusion)

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผู้เขียนนำเสนอประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นหลักในการศึกษาในครั้งนี้คือ ประเด็นแรกรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นการกล่าวคือ บริบทสำคัญที่เป็นปรากฏการณ์ของกิจกรรมทางการเมืองหลายอย่างรวมกันอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้ง กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง กิจกรรมของชุมชน การติดต่อเป็นการเฉพาะ ซึ่งทั้งหมดนั้นมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 2 รูปแบบคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ คือ ลักษณะที่กฎหมายรองรับให้กระทำหรือต้องกระทำ ได้แก่ การเลือกตั้งการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ คือ การไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมและไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของสิทธิพันธ์ พุทธahun (2561) ที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยไม่มีข้อกำหนดกำหนดไว้ ประเด็นที่สองคือขั้นตอนและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ซึ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง วิเคราะห์สภาพปัญหาร่วมกัน หาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกันแก้ไขปัญหามาตรการที่กำหนดไว้และติดตามประเมินผลงานที่เกิดขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโกวิท พงงาม (2545) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นเป็นการเข้าร่วมโดยเริ่มตั้งแต่การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและการปฏิบัติงานและการติดตามและประเมินผลงานเพื่อให้ทราบข้อมูลและร่วมกันดำเนินกิจกรรมพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมในการมีส่วนร่วม และประเด็นสุดท้ายคือแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของนักศึกษาสรุปได้ว่า แนวทางในการจัดการนั้นมีแนวทางที่สำคัญประกอบด้วย การรับรู้ (Perception) ซึ่งเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา การมีทัศนคติ (Attitude) ซึ่งเป็นทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้อง การเป็นตัวแทน (Representation) ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างชัดเจนมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งส่งผล

ต่อความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) ต้องสร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารให้เกิดการรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องฉันทามติ (Consensus) เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) เพื่อเป็นข้อมูลให้นักศึกษาที่เข้าร่วมว่าจะตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่ การประเมินผล (Appraisal) เพื่อประเมินความสำเร็จในกิจกรรมการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส (Transparency) ก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของกิจกรรมต่าง ๆ ความเป็นอิสระ (Independence) โดยการให้เกียรติยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) ต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เครือข่าย (Network) เพื่ออาศัยความร่วมมือในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ในการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษานั้นต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ไม่ใช้ความรุนแรง และอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง (References)

- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ณัชจิรา นาคศิริ. (2557). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เทอดศักดิ์ ยอแสงรัตน์ และวราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร. (2560). ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- นัฐธีกาล ศรีจันทร์โท และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 3(2), 91-110.
- ปรีวัตร สิงห์แก้ว. (2562). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ เขตวังสกล. (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มนตรี ฐิโฆไท. (2554). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการใช้วาทกรรมทางการเมือง ในช่วง พ.ศ. 2548-2553. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพลส.
- สิทธิพันธ์ พุทธทนต์. (2561). ทฤษฎีพัฒนาการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. (1971). Rural Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation. In Rural Development Monograph No.2 The Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University, January.

Huntington, Samuel P. and Nelson. (1982). **Participation and Political Study.**
Cambridge: Cambridge University Press.

